

Foto: Diane Appels

Dagpauwoog (*Aglais io*)

Kennismaking met de Dag-pauw-oog

De Dagpauwoog is één de 71 soorten dagvlinders die Vlaanderen ooit rijk was. Nu herbergt Vlaanderen er nog 50, waarvan de Dagpauwoog een van de algemene soorten is. De Dagpauwoog komt zowat over de hele wereld voor: Eurazië (Europa en Azië), gematigd Azië, het Verre Oosten, ...

Binnen de dagvlinders kan je de Dagpauwoog situeren bij de zogenaamde schoenlappers. Dit zijn vlinders die hun voorpoten gebruiken om zich te poetsen. Deze voorpoten zijn dan ook opvallend harig en in rust worden ze tegen het eveneens harige borststuk gehouden. Zo lijkt het alsof de vlinder maar 2 paar poten heeft !

De Dagpauwoog is een opvallende verschijning. Hij heeft een spanwijdte van 24 tot 31 mm en is aan de bovenzijde roodachtig bruin met een opvallende vlek, die doet denken aan de prachtige vlekkentekeningen van een pauw. Als de vlinder zich bedreigd voelt, schuiven de voorvleugels omhoog en worden de achtervleugels zichtbaar. Plots verschijnt daarop dan de perfecte imitatie van een zoogdieroog: een lichte rand rond een blauw oog, met een zwarte pupil daarin. Je zou als predator voor minder als de bliksem de vleugels of benen nemen.

Tijdens het nationale tuinvlindertelweekend van Natuurpunt in 2009 werd de Dagpauwoog in 56 % van de Vlaamse tuinen

waargenomen. Goed voor de derde plaats, na de Distelvlinder (als trekvlinder uit het zuiden) als absolute topper en het Klein koolwitje.

Een vlindernaam met een verhaal

In veel boeken vind je nog de oude wetenschappelijke naam nl. *Inachis io*. 'Io' betekent 'dochter van' en *Inachis* is afgeleid van *Inachus*, één van de riviergoden die de rivier *Inachus* (ook gekend als de *Panitsa*-rivier in Zuid-Griekenland) personifieerde. De nieuwe wetenschappelijk naam is *Aglais io*. *Aglaios* is Grieks voor mooi en *aglaia* betekent schoonheid, één van de drie grachten.

Wanneer en waar kan je hem ontmoeten ?

Je kan de Dagpauwoog waarnemen van begin maart tot eind mei en de nakomelingen van deze generatie vliegen van eind juni tot eind oktober in ruige graslanden, bosranden, bermen, tuinen, ... De mannetjes bakenen in het voorjaar een territorium af van enkele tientallen vierkante meters. Hierin verjagen ze mannelijke indringers en maken ze vrouwelijke gasten het hof. In het najaar bakenen ze geen territorium meer af, maar gaan ze op zoek naar vrouwtjes die nectar komen zoeken op bloemen.

In het voorjaar is er een truc om de uiterlijk sterk gelijkende mannetjes en vrouwtjes te onderscheiden. Gooi een aardkluit ongeveer een meter boven de vlinder. Als de vlinder blijft zitten,

gaat het om een vrouwtje, want enkel mannetjes vliegen op om te kijken wie de indringer in hun territorium is.

Dagpauwogen en mollen

Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat dagpauwogen in de lente – bij zonnige, maar relatief koele weersomstandigheden – heel graag gaan zonnen op molshopen omdat deze sneller opwarmen dan de omliggende vegetatie. De vlinders kruipen trouwens telkens op het meest beschutte microplekje op de molshoop en draaien zich zonder uitzondering perfect naar de zon om zo efficiënter warmte te kunnen opvangen. De temperatuur (van de vliegspieren) in het borststuk bepaalt of een vlinder kan vliegen of niet en of hij een partner kan zoeken, nectar kan eten, eitjes kan gaan leggen, enz.

Een terrein met meer variatie (o.a. verschillende molshopen, ruigten, open graszones, ...) is meer geliefd omdat hier makkelijker plekjes te vinden zijn waar de wind moeilijker aan kan (als het waait) en er meer variatie is in zonbeschenen plekjes met een verschillend microklimaat.

Een lange winter ...

Omstreeks november zoeken de volwassen vlinders (van de najaarsgeneratie) droge en windluwe plaatsen op om te overwinteren. Doordat de vleugelonderkant onopvallend zwart is, valt de stilzittende vlinder nauwelijks op. Het zou op het zicht even goed om een dor blaadje kunnen gaan.

Vanaf maart voelen deze overwinteraars voldoende warmte om hun overwinteringsplaatsen te verlaten. Ze gaan snel over tot paren en leggen eitjes, waaruit vanaf eind april rupsjes verschijnen.

Kieskeurige rupsen

Dagpauwoogrupsen zijn zwart met fijne witte spikkeltjes en lange zwarte doorns op de rug en flanken. Een ander opvallend kenmerk van deze tot 42 mm groot wordende rups zijn de geelachtig bruine buikpoten.

Deze buikpoten bevinden zich tussen de 3 paar 'echte poten' (die later ook bij de vlinder te zien zijn) en het paar naschuivers aan het uiterste uiteinde van het rupsenlichaam.

De rupsen van de Dagpauwoog lusten slechts blaadjes van één enkele plant nl. Grote brandnetel. Ze eten bij voorkeur van brandnetels op een vochtige standplaats in de halfschaduw. Brandnetels zijn eerder dominant van aard, dus het is begrijpelijk dat de mens ze plaatselijk wat terugdringt, maar alle brandnetels bestrijden (lees: uitroeien) is niet wenselijk.

Er zijn trouwens meerdere insecten die volledig afhankelijk zijn van brandnetel voor hun overleving. Alleen al onder de algemenere dagvlinders zijn Landkaartje, Kleine vos en Atalanta volledig afhankelijk van brandnetels en ook Gehakkelde aurelia en Distelvlinder lusten graag (maar niet exclusief) brandnetelblaadjes.

Dagpauwoogrupsen eten brandnetelblaadjes van eind april tot half juli, waarbij de jonge rupsen in groepen in spinselnesten leven. Een spinselnest is in feite een of enkele blaadjes met wat spinsel rondom. De rupsen eten dan van deze gedeeltelijk ingesponnen blaadjes. Zodra de rupsen volwassen zijn, verlaten ze de spinsels en trekken elk op zich de wijde wereld in. Nu, wijde wereld, ver kunnen ze niet want ze hebben continu brandnetels nodig om zich te voeden. Zo doen ze energie op om later uit te kunnen groeien tot een krachtige vlinder.

Zodra de rups genoeg gegeten heeft, gaat ze een veilig en beschut plekje opzoeken om te verpoppen. Hier komt de spinselklier aan de mond weer van pas om de pop te laten hechten aan een substraat zoals een stengel, takje, of schors. Na twee weken kan er uit deze hangende pop reeds een vlinder verschijnen !

Auteur:

*Nobby Thys, educatief medewerker Natuurpunt Educatie,
www.natuureducatie.be*